

"Diamonds are a girls best friend" sjöng Marilyn Monroe och kanske hade hon rätt. De närmaste åren väntas efterfrågan på diamanter öka kraftigt. DN:s Lilian Almroth och Maria Steén har följt kol-kristallerna, från det 845 meter djupa gruvschaktet till de exklusiva diamanthbutiker.

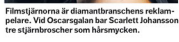
"Diamonds are a girls best friend" sjöng Marilyn Monroe och kanske hade hon rätt. De närmaste åren väntas efterfrågan på diamanter öka kraftigt. DN:s Lilian Almroth och Maria Steén har följt kol-kristallerna, från det 845 meter djupa gruvschaktet till de exklusiva diamanthbutiker.

Patricia Ramentsane ler när hon lyfter upp den gula stenen och håller den mot ljuset. Hon har precis tillträtt som chef för produktionen på gruvkoncernen De Beers enhet i Kimberley. Dagsljuset speglar sig i prismorna. De Beers är trots vikande marknadsandelar fortfarande världens största producent av diamanter.

Patricia Ramentsane är ansvarig för alla diamanter från De Beers och deras samarbetspartners gruvor som lämnar Sydafrika. Åttio procent av dem tvättas och sorteras här i Kimberley i den tretton våningar höga byggnaden som fått namn efter en av bolagets chefer. Stenar motsvarande 13 miljoner carat passerade här under följåret.

Det är närmare trettiofem grader och solen gassar, men tre och en halv minut senare på 825 meter djup under markytan är temperaturen konstant 25–28 grader. Overallt och den tunga säkerhetsutrustningen gör att det känns mycket varmare och svetten rin- ner efter ryggen.

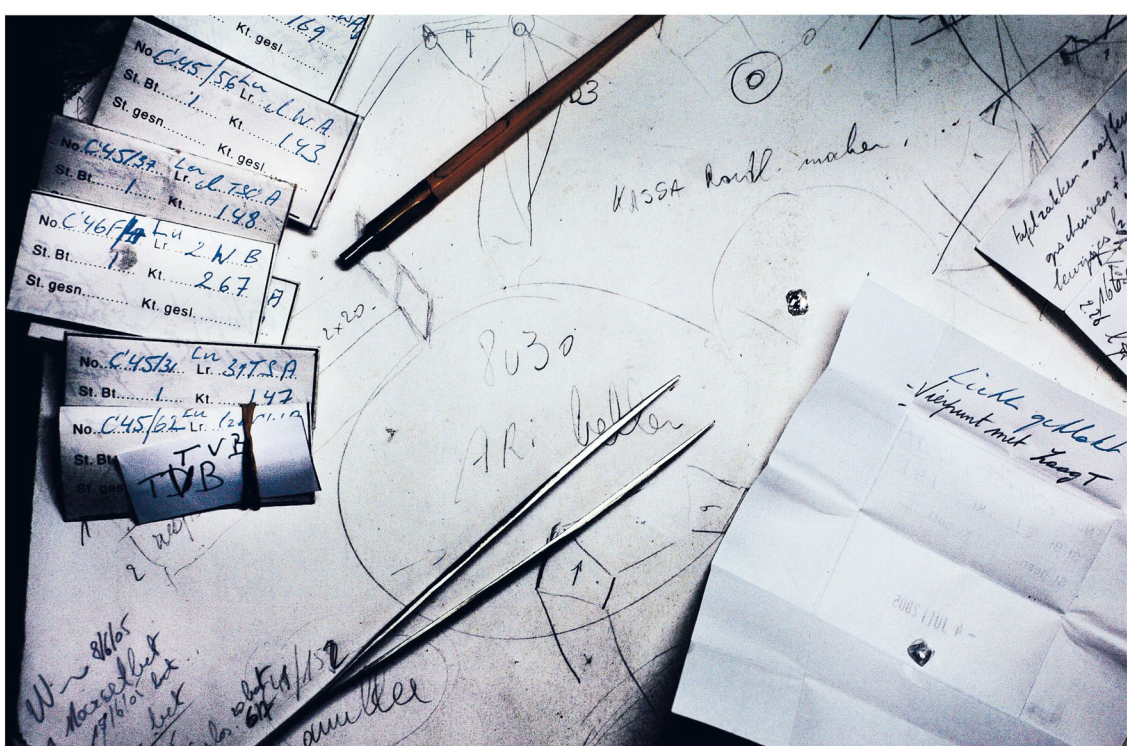
Ljudet av syrsor är det första som möter oss när vi kommit ner till transportgången Dutoitspangruvan. Gruvan upptäcktes 1869 och är den äldsta av de sju diamantruvor som ligger här i Kimberley. I Kimberley bryts 1 054 181 carat per år (2003). Alla gruvor inte i bruk i dag men här är det fortfarande lönsamt att bryta kimberlitter.

Efter en promenad på någon kilometer och en klättring ner till 84,5 meter kommer vi fram till de vulkaniska rör där diamanter har bildats, diament pipes. Här pågår brytningen dygnet runt under vardagarna. Tre skift byter av varandra. Under helgen ligger arbetet nere.

Vi passerar ett nödrum där det finns syreintag från jorden samt konserverad mat. Här ska gruvarbetarna kunna överleva i minst en vecka vid ett ras.

De Beers var ett av de första företagen i Sydafrika som förstod farorna med aids-epidemin. Även här nere på 845 meter under jorden finns de pedagogiska affischerna

Krochmal & Lieber i Antwerpen klyver och slipar rådiamanter. På förmannens skrivbord ligger diamanter förpackade i hopvikta papper som under arbetets gång fylls med anteckningar om slipningen.

De Beers är känt som ett hemlighetsfullt företag. Jag är den andra journalisten som Peter Moeti visar runt i anläggningen, men han poängterar att bolaget nu har blivit öppnare och att han räknar med fler besök. Bland annat ska en grupp konsumentjournalister från Australien komma hit senare i år. Men jag får inte fotografera innan vi når sorteringen.

Rådiamanter tvättas med starka kemikalier och filtrerat vatten. Arbetet sker i ett

Även här görs en grov sortering med hjälp av maskiner. De sorterar stenarna efter carat (vikt). På sorteringen på våning tolv fortsätter arbetet med att dela upp stenarna. Den första maskinen sorterar dem efter form, från runda stenar till mera splittrade.

På rad vid fönstret sitter ett tjugotal män och kvinnor från olika delar av världen och studerar sten för sten.

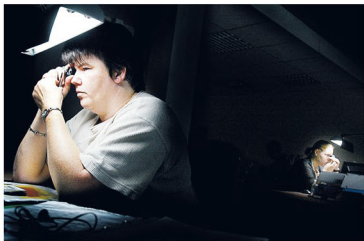
– Sorterarna utbildas av De Beers. Den viktigaste är att de har bra syn och kan se skillnader i färg, säger Peter Moeti.

Den påstridige taxichauffören försöker övertyga mig om att han ska få köra mig till flygplatsen. Visserligen slutar han jobba klockan fyra på eftermiddagarna och mitt

Andra jag talar med på De Beers berättar att bolaget fraktar sina diamanter med kurirer. Ett ytterst fåtal vet när och vilken väg de flyger. De bär dem i en diskret väska eller i vissa fall byxfickan.

Jag tar flygbussen ut till flygplatsen. Säkerheten är lika hög som i Europa. Men det är

ANSTÄLLNINGSPROV. "Så här mycket pengar kommer du aldrig att få hålla i igen. Tänk inte ens på det", sa chefen.

På HRD i Antwerpen granskas diamantens färgning, klarhet, färg och vikt. Den första sedan med ett certifikat som följer med stenen som ett identitetsbevis.

Isaak Beck är 79 år och driver Beck Diamonds i Antwerpen tillsammans med sin bror Leopold och brorsönnen Axel. Isaak är en av de få som fortfarande har kunskapen om hur man köper en diamant för hand utan att den går i tusen bitar.

Simon Mendelssohn har kommit från London till Beck Diamonds i Antwerpen för att köpa diamanter som han sedan säljer vidare till detaljhandeln i England. Simon har varit kunds hos Beck's över tio år.

omöjligt att få veta om det beror på diamanttransporter eller det globala terrorhotet. När jag kommer hem till Sverige hittar jag ett TV-telegram om kuppen. En världstransportbåt lastad med diamanter stals på Schipholflygplatsen i slutet av februari av en grupp beväpnade rånare. Ingen person skadades.

Cullinangruvan, Cullinan, Sydafrika.

Cullinan består av en vägg kantad av låga smalsluts som leder upp till en stort dagbrott. Denna plats är mest känd för att världens största diamant hittades här 1905. Under min resa i Sydafrika har jag fått historien berättad flera gånger, men med lite olika vändningar. Historiens poäng är i alla fall att stenen var så stor, 3 106 carat i oölpått skick, att firmamen som arbetade den dagen inte trodde det var en diamant. I stället slängde han ut den genom kontorsfönstret.

Först någon dag senare hittade en annan anställd stenen på marken utanför. Av stenen släpades i Amsterdam nio stora och 96 mindre brilljanten. Den största, som kallas Afrikas stora stjärna, är 530,22 carat. Den är världens största brilljant och sitter i kunga-spis som ingår i de brittiska riksgemålen. I imperiekronan sitter den näst största stenen, Afrikas andra stjärna, monterad.

Tiago Basaya visar mig gruvan där det bryts 1 100 carat per dag, men då handlar det om betydligt mindre stenar. En del så små att de går att gömma i skärmorna på ett bildskärm.

Tidigare såldes de Land Rover-bilar som används nere i dagbrottet billigt till de anställda. Men företaget började anna oråd när flera anställda valde att pensionera sig efter att de fått köpa en begagnad bil. Nu förtiden får inget lämna gruvan. Både bilar och verktyg betegas därre.

Cullinangruvas dagar är räknade. Om ingenting görs kommer det inte vara lönsamt att bryta här om tio år. De Beers har startat en skala beövad gruvkoncert där traktens unga får lära sig till guldsmider. I en annan lokal ligger ett sliperi där några av traktens kvinnor sliper diamanter. Den nya sydafrikanska regeringen har beslutat att en del av de diamanter som bryts i landet också ska fördelas här.

Här ligger även en butik där det går att köpa diamantsmycken till rabatterat pris. Men här den dag syns inga turister till.

The Big Hole, Kimberley, Sydafrika.

Brevditt det gamla dagbrottet The Big Hole i Kimberley bygger gruvschaktet De Beers ett stort turist- och nöjescenter. Anläggningen som ska innehålla lyshotell, restauranger och affärer ska locka turister hit igen. The Big Hole var Sydafrikas största turismål på 1970-talet. Nu är det ett fåtal som kommer hit hit.

Koncernen investerar 53 miljoner rand

(drygt 60 miljoner svenska kronor) i bygget. Anläggningen kommer sedan att överlämnas till staden. Ett sätt att betala tillbaka till staden, enligt bolaget. De flesta som bor här är direkt eller indirekt ekonomiskt beroende av diamantbrytningen.

De Beers är på väg att minska produktionen i Kimberley och övriga Sydafrika. Gruvan i Cullinan utanför Pretoria har bara nio år kvar. Snart ska styrelsen besluta om de ska investera i en ny del någon kilometer bort. Då skulle produktionen garanteras många år till. Men det är inget självklart beslut.

På slutet av 1800-talet och början av 1900-talet räddade diamantfeber i Kimberley. Förmögenheter byggdes upp. Under glansdagarna var fler miljoner bokförda här än i New York. De många panthankerna visar dock att förmögenheterna kunde raderas ut lika snabbt.

Även i dag lever hoppet om att hitta den perfekta stenen. Den som ska förändra ens liv. Neo-Loeto, pressansvarig vid Kimberley-kontoret, som är uppväxt här berättar om hur fattiga gruvare som tidigare gått omkring i trasiga kläder plötsligt kan komma älskande i en lyxkyp av senaste modell.

Runt om i staden har De Beers planterat olika typer av lövträd. De tidigare träden högs ned och användes till att driva ängsmaskinerna som användes vid gruvbrytningen. Ett av träden finns här av en speciell anledning. De blir frön med namnet carob. Frön som för i tiden användes för att räkna ut en diamants värde. Ett för slager exakt 0,20 gram. Även idag används den mätternheten för att mäta vikt, men språkfranskning har kallat det vi i dag säger carat.

Ruili AB, Stockholm.

Det finns en handfull diamanthandlare i Sverige. Skandinavien är fortfarande en mycket liten marknad, även om intresset för ädelstenar och diamanter ökar även här. Den största efterfrågan finns i USA, där förlovningsringen ofta är en diamantring. Traditionen säger att diamanten ska vara vid minst två-tre månadslöner så att kvinnan, om hon blir lämnad är försörjd en tid. Kina anses vara den mest intressanta nya marknaden. Det är där och i Indien som efterfrågan väntas öka rekordartat under de närmaste åren. Men om man tittar på var försäljningen ökar mest just nu så är det i Turkiet.

Den globala marknaden för diamanter till smycken motsvarar 450 miljarder kronor. Michel Ruili är marknads- och försäljningsansvarig på Ruili AB, en ädelstensgrossist som fölls i sen 1993 i Stockholm. Han berättar om det komplicerade system som används av De Beers för att sälja sina rådiamanter.

Till skillnad från andra branscher sker denna försäljning i flera steg. Det finns omkring 200 så kallade sight holders, i världen som har rätt att köpa rådiamanter från De Beers. Dessa bolag får i tur ordning ►

De röda är dyra.

Carat (x8). En diamants värde räknas ut efter dess pris per carat (0,20 gram). Men då stora diamanter är mer sällsynta än små ökar priset per karat markant.

Färg. Helt färglösa diamanter tillhör de mest sällsynta. De flesta stjärnorna är svagt brun- eller gulaktiga. Under senare år har intresset för färgade diamanter ökat, som gröna, blå, klara gul och svart. De rosa eller rödläglade stjärnorna är dyra då de är mycket sällsynta och efterfrågan ökar.

Klarhet. Vanligtvis innehåller diamanter orenheter från bildningsprocessen som kallas inneslutningar på lack-spår. En sten som vid tillgången förorsakar inte några skador i ögonen värderas högst.

Slipning. En perfekt briljant slipning kan göra inneslutningar och förbättra betraktarens upplevelse av färgen. En sten av hög kvalitet är även vacker i en slipning med flera facetter.

Hughes Lertusiaux i den exklusiva juvelerboutiken i Katz visar en diamantring värd 63 000 kronor.

Så bildas diamanter

Diamant är en form av kol och den bildas mer än 150 kilometer under jordytan under hög värme och högt tryck. Diamantkristallerna följer sedan med magma mot jordytan. När den svalnar och stelnar bildas stenarna Kimberlier. Nära jordytan har smält traktformade vulkaniska tillfälligheter bildats, så kallade diamant pipor. Det är där diamanterna bryts.

FÖRSÄKRING. Traditionen säger att diamanten ska vara värd minst två-tre månadslöner så att kvinnan om hon blir lämnad är försörjd en tid.

den per år att köpa en större mängd stenar. Kvaliteten och storlek kan variera från gång till gång. Därför byter sedan bolagen stenen emellan sig för att få den typ av diamantar som deras kunder är intresserade av. Bolagen har rätt att tacka nej till köp två gånger.

Sedan skickas rådiamanterna i väg för slugning och slipning. De flesta skickas till sliperier i Asien där arbetskraften är billigare.

Många diamantföretag har i dag egna sliperier i Asien med europeiska förmåner, berättar Michel Ruffi.

Flera jag träffar i branschen tycker att De Beers har en för dominerande ställning. Bolaget erkände i juli 2004 sig skyldigt till kartellbrott när det gäller diamantar som används i industrin. Samtidigt valde De Beers att höja priset på upp till 15 procent på vissa stenen. Under förra året höjdes priset 7-8 gånger.

Krochmal & Lieber Diamonds, Antwerpen, Belgien.

David Krochmal visar mig upp till en skötsal. Här utbildas bland annat svenska juvelerare till världens diamantar. Han är tredje generationen i familjeföretaget Krochmal & Lieber Diamonds som slipar och säljer diamantar. Företaget ordinar även utbildningar samt reparerar skadade stenen.

På föremiddagen besöker jag familjens sliperi tillsammans med Jennie Baeten på HRD som bland annat certifierar diamantar. Men David Krochmal tycker att det ofta är bortkastade pengar att låta ett institut värdera stenen för 600-200 kronor per carat.

Det finns inget fast pris på en diamant. Det är en översensomhets mellan köpare och säljare, säger David Krochmal.

Folk har blivit för beröende av afför. Man måste titta på stenen, tillägger han.

På HRD Certificates 1000-1500 stenar per dag. Varje diamant kontrolleras av tre personer som inte är av varandras släktingar.

Krochmal & Lieber Diamonds var tidigare ett av de utvalda bolag som fick köpa köper de av andra bolag i Sydafrika, Ryssland och på diamantbörsen här i Antwerpen.

Jag har blandade känslor inför De Beers. Våraski i dag är att det är bättre med många källor och inte bara en, säger David Krochmal.

De flesta inom industrin jag talar med har väldigt starka åsikter om De Beers roll på diamantmarknaden. De är fortfarande

På ett bord ligger ett antal färdigslipade diamantar utspridda på en sammetduk.

Efterfrågan spås öka

Enligt branschanalytikern James Pictou kommer efterfrågan på diamantar ska med 50 procent fram till år 2012. Priset på rådiamantar väntas stiga med över 30 procent. Det är lägst ökat intresse i Kina och Indien som väntas stå bakom ökningen. Samtidigt varnar Pictou för att det kan uppstå en brist på stena.

världslidande trots att deras marknadandel krympt från åtta procent till lite mer än femtio procent.

När jag talar med representanter för bolaget är de öfokasiska självkritiska. Något de gärna lyfter fram är att bolaget varit drivande i den så kallade Kimberleyprocessen som innebär att alla stena får en identitet.

Detta för att försvåra försäljning av så kallade konfliktdiamantar. Och det har gett visat resultat. I juli 2004 skedde den första tillämpningen när Kongo blev straffat för att landet inte kunde bevisa ursprung på sin diamantexport.

Kan jag vara säker på att jag inte köper stena utan identitet?

Nej, alla kan förfälska ett papper, säger David Krochmal. Men om polisen kommer så ser jag varifrån jag köpt stenen och de källorna blir ansvariga för problemet.

En annan diamanthandlare berättar hur tvekslagda stena graverats med den polar-

björn som ska bevisa att diamanten kommer från Kanada.

Men hur ska jag då veta vad jag köper? frågar jag.

Att handla med diamantar handlar om förtroende, svarar David Krochmal.

550e Gaston, Femte Avenyn, New York, USA.

Inte långt från Tiffany och Van Cleef & Arpels ska gruvkoncernen De Beers öppna sin flaggskeppsboutik. Arbetet pågår för fullt inför invigningen i juli. För något år sedan ändrade gruvbolaget sin strategi och tog fram en egen exklusiv smyckekollektion. Filmsjåmån Scarlett Johansson är en av dem som återkommande bär deras smycken vid olika galor och filmpremiärer. Nu hårdslanseras De Beers som varumärke. Steget känns långt från den dammiga gruvan i Sydafrika till folklivet på Femte avenyn.

Några dagar ner på 47e gatan pågår kommersen för fullt. Här är priserna låga i flaggskeppsboutikerna på Femte avenyn. Utanför en butik står tre män och tittar på en sten. Den äldre av männen håller stenen mot ljuset samtidigt som han studerar den genom en lupp.

Tidigare i år hände här något som skakade om diamantindustrin. Tidningen Newsweeks reporter till validera ett par diamantar. Han berättade inte att stena han hade med sig var tillverkade i ett laboratorium. Igen av handarna han besökte upprörde blaffen.

Artikeln publicerades på Alla hjärtans dag. Några dagar senare fick tidningen inför en rättsdel. De hade inte nämnt att ett kontrollinstrument som De Beers hade utvecklat hade visat att stena var syntetiska. Men det Newsweek kunde slå fast var att nu är de konstgjorda diamanterna så bra gjorda att det inte går att skilja dem från äkta enbart med ögat.

Gemenskt som står bakom tillverkningen av syntetiska diamantar, väljer samma strategi som De Beers. De nöjer sig inte med ett enbart vara producent av råvaran. I april presenterade de en smyckekollektion där syntetiska stena blandas med diamantar från Kanada. Smyckena marknadsförs under varumärket "Diamonds from Humanity".

Men de konstgjorda diamanterna är inte billigare än äkta. Vid en gala på Lincoln Center i New York auktionäres 37 smycken ut från 37 000 till 130 000 kronor styck. Försälj-

ningsargumentet är i stället att de inte kan förknippas med förföljelse, folkmord och inbördeskrig. Vid senaste Oscargalan fick gesterna en Humanitydiamant var.

Filmsjåmån har sedan 1930-talet varit diamantbranschens viktigaste reklamplacering. Då höljades framgångsrika juvelerare låna ut smycken till filmsjåmån. De öppnade även butiker i Hollywood för att nå denna nya, framväxande ekonomiska elit.

Även i dag finns det en symbios mellan juvelbranschen och kändisar. De stora firmorna lånar ut smycken i mångmiljonklassen till Hollywoodstjärnor att bära på röda mattan. Vid senaste Oscargalan bar Renée Zellweger ett collier från Cartier, Hilary Swank diamantörhängen från Chopard och Scarlett Johansson bar tre stjärnbroscher, denna gång från Fred Leighton, som hälsar smycken.

När filmsjåmån Ben Affleck tidigare i år fridade till Jennifer Garner jublade diamantindustrin. När han gav sin tidigare listmō Jennifer Lopez en ring med en 6,1 carat stora diamant ökade nämligen intresset för färgade stena markant.

LILIAN ALMÖTH

är medarbetare på DN.

lilian.almoth@dn.se

Är fotograferad på DN.

maria.steen@dn.se

Supermodellen innan här Millemium Star, världens största diamant, vid öppningen av De Beers nya butik i Tokyo.

I Katz har funnits i fyrtio år och är en av de exklusivaste juvelerarboutikerna i Antwerpen. Hit kommer kunderna, mest till förbrukade möten, från både USA och Europa. Det vanligaste är att kunden specialbeställer smycken av ädelstenar som de själva har med sig.

Kända diamantar

Kob-i-noor-diamanten – monterad i en brittisk drömskjärprena. **Otfordiamanten** – den ryska kejsarstjärnan.

Den blå Hope-diamanten – utställd i Louvre i Paris (har hört till de franska kronjuvelerna). **Collinardiamanten** – de utvunna stena kallats "Ankns siljans" och är monterade i de brittiska riksgallerierna och kungliga brittiska smycken.

Söders stjärna – den största kända brasilianska diamanten. Det är okänt var den finns. **De Beers Millennium Star** – päronformad diamant. Anes vinn höll helhet och överlägghet. Visades upp i Londons Millennium Dome under år 2000. Den 7 november samma år grep Scotland Yard en grupp tjvvar som försökte stjäla stjärnan.

Jonkerdiamanten – en äggstort diamant som hittades under en fattig gruvgräver 1934. Senaste ägare tros vara en privatperson i Hongkong som köpte stenen för 2 200 000 US-dollar 1977.

Tiffanydiamanten – En på diamant utställd i Kimberley omkring 1877. Köptes av juveleraren Tiffany & CO som fortfarande är dess ägare.